

ATZINUMI

REĢIONU KOMITEJA

122. PLENĀRĀ SESIJA 2017. GADA 22. UN 23. MARTĀ

Eiropas Reģionu komitejas atzinums “Virzībā uz ilgtspējīgu ES pārtikas politiku, kas rada darbvietas un izaugsmi Eiropas reģionos un pilsētās”

(2017/C 272/04)

Ziņotājs: Arno Kompatscher (IT/PPE), Bolcāno autonomās provinces padomes priekšsēdētājs un reģionālās padomes loceklis

IETEIKUMI POLITIKAS JOMĀ

EIROPAS REĢIONU KOMITEJA (RK)

Kopīgs ilgtermiņa redzējums visās attiecīgajās politikas jomās

1. aicina pieņemt visaptverošu un ilgtspējīgu ES pārtikas politiku, kura ir demokrātiski veidota, kuras pamatā ir vienots un ilgtermiņa redzējums un jaunākās zinātniskās atziņas un kura ir saskaņā ar daudzlīmeņu pārvaldības pieeju, kas ļauj pārtikas ražošanas un uztura jautājumus risināt visaptverošākā veidā, veicinot ilgtspējīgākus ražošanas un patēriņa modeļus, izveidojot saikni starp dažādām politikas jomām, tostarp pārtikas ražošanas, lauksaimniecības, vides, veselības un patērētāju aizsardzības politiku, nodarbinātību un lauku attīstību, un radot darbvietas un izaugsmi Eiropas reģionos un pilsētās; aicina Eiropas Parlamentu un Komisiju kopā ar RK uzsākt kopīgu pilotprojektu ar mērķi sekmēt ES ilgtspējīgas pārtikas politikas izstrādi;
2. uzsver, ka jārod līdzsvars starp vajadzīgās elastības saglabāšanu, lai pārtikas politikā nepieļautu, no vienas puses, visiem gadījumiem piemērotu pieeju un, no otras puses, šās politikas nacionalizāciju. Regulējuma labāka saskaņotība palīdzēs nodrošināt patērētāju drošību, iekšējā tirgus efektīvu funkcionēšanu un subsidiaritātes principa respektēšanu;
3. uzsver, ka ir svarīgi nodrošināt pārtikas politikas vertikālo integrāciju, pamatojoties uz ilgtspējas kritērijiem, lai nodrošinātu saskaņotību vietējā, valsts, reģionālā un starptautiskā līmenī. Ir labi zināms, ka pārtikas sistēmām un ar tām saistītiem jautājumiem (vides, sociālajiem un ekonomikas) ir specifiska un vietēja dimensija. Tāpēc pilsētām un reģioniem var būt liela nozīme ar pārtikas sistēmām saistīto jautājumu risināšanā, un tas būtu jāņem vērā, izstrādājot ilgtspējīgu ES pārtikas politiku;
4. uzsver, ka ir svarīgi izveidot vispārēju Eiropas redzējumu un stratēģiju, kura virzīta uz drošu, stabilu un ilgtspējīgu apgādi ar pārtiku gan kvalitātes, gan pieejamības un kvantitātes ziņā un kuras pamatā ir ilgtspējas kritēriji. Šādi ES pārtikas politikai vajadzētu būt balstītai uz visaptverošu pieeju, atzīstot pārtikas piegādes ķēžu, kas ietver lauksaimniecību, pārtikas pārstrādi, vidi un veselības aizsardzību, globālo raksturu. Komisijai būtu jānodrošina, lai visi attiecīgie ES tiesību akti un finanšu stimuli būtu saderīgi ar šādu redzējumu un stratēģiju;

5. atkārtoti aicina īstenot ES pārtikas politiku, kas veicina ilgtspējīgas Eiropas lauksaimnieciskās ražošanas metodes, cenšoties attīstīt starpnozaru sinerģiju pārtikas ražošanas un vides jomā ietverot lauksaimniecības un zivsaimniecības politiku, klimata un enerģētikas politiku, reģionālo politiku un pētniecības politiku ⁽¹⁾;

6. vērš uzmanību uz to, ka lēmumos par dabas resursiem nav pienācīgi ņemtas vērā ekosistēmu vērtības. Ar vidi saistītās izmaksas pašreiz tiek novirzītas uz pārtikas ražošanu, radot situāciju, kurā ilgtspējīgāka pārtikas ražošana liekas dārgāka, galvenokārt augsto ražošanas izmaksu dēļ; tomēr ekosistēmu pakalpojumu koncepcija sniedz nozīmīgu iespēju attīstīt politikas sistēmu, kas ļauj atbalstīt bioloģiskās daudzveidības un citu dabas resursu piesardzīgu izmantošanu. Patlaban izmaksas, kas saistītas ar uztura izraisītām slimībām un kaitējumu ūdenim, augsnei, dzīvībai dabai un klimatam, uzskata par *papildu izmaksām*. Šīs izmaksas nav ierēķinātas pārtikas galīgajā cenā, neraugoties uz to, ka tās netieši (bieži neapzināti) sedz visa sabiedrība. Tāpēc Eiropas Komisijai būtu jāveicina tādu pasākumu īstenošana, kas ļauj atspoguļot pārtikas reālo cenu, lai veicinātu ilgtspējīgu ekonomiku;

7. atkārtoti norāda, ka jāstiprina saikne starp dažādām ar pārtiku saistītām nozarēm, piemēram, enerģētiku, mežsaimniecību, jūras resursu izmantošanu, ūdens apsaimniekošanu, atkritumu apsaimniekošanu, lauksaimniecību, klimata pārmaiņu ierobežošanu, zinātņi, pētniecību un zemes izmantošanu, jo tām visām ir liela nozīme ilgtspējīgas izaugsmes veidošanā ⁽²⁾. Šajā pieejā būtu jāņem vērā gan ES aprites ekonomika, gan citi starptautiski regulējumi, ar kuriem maksimāli var palielināt inovācijas iespējas;

8. uzsver, ka ilgtspējīgu pārtikas sistēmu saglabāšanā un tālākā attīstīšanās svarīga nozīme ir īpašām ES teritorijām, piemēram, kalnu reģioniem ar to ilgo tradīciju pārtikas ražošanā sarežģītos dabas apstākļos;

9. uzsver, ka ir svarīgi turpināt pārskatīt ES kopējo lauksaimniecības politiku (KLP), lai ne tikai lauksaimniekus, bet arī pārtikas ražotājus stimulētu ražot ilgtspējīgi, t. i., garantējot, ka konsekvēnti tiek īstenots ES savstarpējās atbilstības mehānisms, kurā paredzēts ienākumu atbalsts ražotājiem, kas ievēro vides un dzīvnieku labturības standartus;

10. uzskata, ka, izstrādājot visaptverošāku pārtikas politiku, kuras pamatā ir ilgtspējas kritēriji, ir svarīgi tajā iekļaut pašreizējo atjaunojamās enerģijas politiku. Tādēļ ir svarīgi izstrādāt pasākumus, kas veicina tādu biodegvielu ražošanu, kuras nekonkurē ar pārtikas kultūraugiem, un vienlaikus ilgtermiņā un uzņēmumiem un darba ņēmējiem prognozējamā veidā atturēti no tādu neilgtspējīgu pirmās paaudzes biodegvielu ražošanas, kuru pamatā ir pārtikas izejvielas, piemēram, augu eļļas;

11. lai atbalstītu ES izaugsmi, iesaka panākt tādas brīvās tirdzniecības nolīgumus ar trešām valstīm un citiem pasaules reģioniem, kas ir saskaņā ar ES iekšējo agroekoloģisko ražošanu, tātad tajos liela nozīme ir vides un ilgtspējas aspektiem. Šāds pasākums nodrošinātu, ka stingru prasību piemērošana ES pārtikas ķēdē nav iemesls tam, lai pārtikas ražošanu vienkārši pārvietotu;

12. atkārtoti norāda uz Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas ierosmi lauksaimniecības nozarē pastāvīgi uzmanību pievērst katastrofu riska mazināšanai un noturības veidošanai, it īpaši reģionos, kurus periodiski piemeklē katastrofas un kuros lauksaimniecībai ir svarīga loma;

Veselīga ekosistēma, kas atbalsta lauksaimniecības ražīgumu un izturētspēju

13. uzsver, ka veselīga, dzīva augsne ir ļoti svarīga, lai garantētu nodrošinājumu ar pārtiku un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Jo īpaši pasākumi, kuru mērķis ir veicināt kultivētu sugu dažādošanu, plašu, integrētu un bioloģisku lauksaimniecību un augstākus dzīvnieku labturības standartus, būtu jāuzskata par ilgtspējīgas ES pārtikas politikas prioritātēm. Sasniedzot minētos svarīgos mērķus, būs arī iespējams palīdzēt atjaunot sabiedrības uzticēšanos Eiropas projektam;

⁽¹⁾ Priekšlikumi tiesību aktiem par kopējās lauksaimniecības politikas un lauku attīstības politikas reformu pēc 2013. gada (CdR 65/2012).

⁽²⁾ Rezolūcija "Ilgtspēja pārtikas jomā", CdR 3306/2015.

14. uzsver nepieciešamību stimulēt un atbalstīt, tostarp finansiāli, mazapjoma lauksaimniecības sistēmu attīstību, jo īpaši to, kas atrodas mazāk labvēlīgās teritorijās un pilsētu nomalēs. Maza apjoma lauksaimniecības sistēma ir vienkāršs un pieejams instruments, ko vietējās pašvaldības var izmantot, risinot daudzus praktiskus jautājumus, tostarp sociālās nevienlīdzības, vides un veselības aprūpes problēmas. Turklāt šādas sistēmas pilsētu nomalēs var nodrošināt ar ilgtspējīgā veidā ražotiem vietējiem, svaigiem un sezonāliem, veselīgiem pārtikas produktiem, kas pieejami arī ģimenēm ar zemiem ienākumiem. Maza apjoma lauksaimniecības sistēmas ir atzītas par sociāli apzinīgu modeli, kas ir vidi saudzējošs, samazina iepakojuma daudzumu un pārtikas izšķērdēšanu, ierobežo CO₂ emisijas un atbalsta ilgtspējīgu ražošanas paņēmieni izmantošanu ⁽³⁾. Mazas lauksaimniecības sistēmas, jo īpaši īsas lauksaimniecības produktu piegādes ķēdes, pozitīvi ietekmē vietējo ekonomiku un nodarbinātību;

15. norāda, ka īsas piegādes ķēdes ir svarīgas, lai palielinātu vides ilgtspēju transportēšanā starp dažādām patēriņa vietām. Faktiski tiklīdz attālums ir garāks, arī transportlīdzekļu radītā piesārņojuma negatīvā ietekme pieaug;

16. atkārtoti aicina lauksaimnieciskās ražošanas sistēmās patērēt mazāk ūdens, enerģijas, fosilo energoresursu, mēslošanas un augu aizsardzības līdzekļu ⁽⁴⁾;

17. atkārtoti norāda, ka tādu jauniešu trūkums, kas izvēlas lauksaimniecības profesijas, apdraud lauku apvidu saimniecisko un sociālo ilgtspēju. Atbalsts jaunajiem lauksaimniekiem ir priekšnoteikums, kas ļauj saglabāt lauksaimniecību visā Eiropas Savienībā un uzturēt lauku apvidu dzīvotspēju ⁽⁵⁾;

18. uzsver, ka reģionālās un vietējās ķēdes ļauj atbalstīt ilgtspējīgu pārtikas politiku, kas stimulē īpašo kvalitāti, tradīcijas, ekonomikas un kultūras mantojumu. Šo ķēžu ietvaros jo īpaši amatnieku uzņēmumiem ir būtiska nozīme daudzās vietējās un reģionālajās kopienās, un tie spēj veicināt attīstību un gūt panākumus ārvalstu tirgos;

19. atkārtoti aicina īstenot "olbaltumvielu plānu" Eiropas mērogā, lai atbalstītu proteīnaugu un pākšaugu audzēšanu Eiropā un samazinātu atkarību no importētām sojas izejvielām, lai nodrošinātu lopkopības nozares pašapgādi ar olbaltumvielām bagātu lopbarību, samazinātu slāpekļa mēslojuma lietošanu un uzlabotu augsnes auglību ⁽⁶⁾;

20. uzsver apputeksnētāju nozīmi un aicina veikt pasākumus, kas virzīti uz to, lai nodrošinātu apputeksnētāju kukaiņu aizsardzību, piemēram, samazināt kaitīgu pesticīdu izmantošanu un uzturēt kultūraugu daudzveidību;

21. aicina Eiropas Komisiju vairāk atbalstīt dzīvnieku labturību un vidi saudzējošas lauksaimniecības un ražošanas metodes, attīstot pasākumus, kuru mērķis ir novērst nevajadzīgu mēslojuma ražošanu un transporta emisijas; vienlaikus ir svarīgi rosināt dzīvnieku labturībai labvēlīgas sistēmas, izmantojot atbildošu publisko iepirkumu un citus attiecīgos pasākumus. Kopumā ir jāatbalsta labākas lopkopības metodes un jāsamazina antibiotiku lietošana saimniecībās, vienlaikus ņemot vērā dzīvnieku labturību;

22. uzskata, ka bioloģiskā lauksaimniecība ir instruments, kas ļauj augsnē uzkrāt vairāk oglekļa, samazināt vajadzību pēc ūdens apūdeņošanai un ierobežot piesārņojumu ar ķīmiskām vielām, piemēram, pesticīdiem augsnē, gaisā un ūdenī;

23. atbalsta alternatīvu pārtikas tīklu izveidi, ietverot lauksaimnieku tirgus, vietējos pārtikas produktus, bioloģiskās lauksaimniecības produktu un godīgas tirdzniecības preču tīklus. Jo īpaši lauksaimnieku tirgi ir vietējās kopienas pārvaldīti tirgi, kas ir svarīga sociāla tikšanās vieta, kur vietējie ražotāji tieši patērētājiem par godīgām cenām piedāvā veselīgus un augsti kvalitatīvus pārtikas produktus un garantē vides ziņā ilgtspējīgas metodes. Turklāt tie saglabā vietējās kopienas pārtikas kultūru un palīdz aizsargāt bioloģisko daudzveidību;

⁽³⁾ Rezolūcija "Ilgtspēja pārtikas jomā", CdR 3306/2015.

⁽⁴⁾ Pašiniciatīvas atzinums "KLP perspektīvas pēc 2013. gada", CdR 127/2010.

⁽⁵⁾ Pašiniciatīvas atzinums "Atbalsts jaunajiem Eiropas lauksaimniekiem", COR-2016-05034-00-00-AC-TRA.

⁽⁶⁾ Priekšlikumi tiesību aktiem par kopējās lauksaimniecības politikas un lauku attīstības politikas reformu pēc 2013. gada (CdR 65/2012).

Pieklūve veselīgam uzturam, jo īpaši ģimenēm ar zemiem ienākumiem

24. uzsver nepieciešamību izveidot ilgtermiņa veselības programmas, kas vērstas uz aptaukošanās un pārtikas izraisītām slimībām, veicinot pieklūvi vietējiem, svaigiem un sezonāliem pārtikas produktiem un to pieejamību. Šādas programmas var būt īpaši efektīvas, ja ir paredzētas publiskām iestādēm (piemēram, skolām un slimnīcām) un tajās pilsētu teritorijās, kur liekais svars, lauku tirgu trūkums un ierobežota pieklūve svaigai pārtikai ir nopietna problēma. Jāatzīmē, ka šādas programmas sniedz divējādu iespēju ne tikai mudināt patērētājus mainīt ieradumus un pāriet uz uzturvielām bagātu pārtiku un veselīgu uzturu, bet arī virzīt patērētāju izvēli uz vietējiem, svaigiem un sezonāliem pārtikas produktiem;

25. iesaka samazināt aptaukošanās palielināšanos, veicinot aktīvas informācijas kampaņas par daudzlīmeņu pieeju, kuras mērķis ir veicināt patērētājus pāriet uz uzturu, kurā ir vairāk augu valsts pārtikas produktu un daudz augļu un dārzeņu, samazināt kopējo gaļas, tauku un cukura patēriņu, kā arī iegādāties vietējos/reģionālos, svaigus un sezonālus produktus, kas ražoti, izmantojot ilgtspējīgas ražošanas metodes. Šī iniciatīva ir ļoti svarīga, jo īpaši Eiropas pilsētās, kuras saskaras ar pārtikas nepietiekamību. Pārtikas nepietiekamība un aptaukošanās pilsētās pastāv līdzās (dubultais nepareiza uztura slogs), par ko liecina, piemēram, tas, ka arvien lielāks skaits cilvēku cenšas piekļūt pārtikas bankām un sociālajām virtuvēm;

26. atzinīgi vērtē iniciatīvas un apstākļus, kas samazina nevajadzīgu birokrātiju, kura kavē veselīgas pārtikas atgūšanu un pārdaļīšanu cilvēkiem, kam tā ir nepieciešama;

Standartizētas definīcijas, metodika un praktiski pasākumi

27. mudina saistībā ar ilgtspējīgām pārtikas sistēmām izstrādāt visaptverošu terminoloģiju, kas ietver lauksaimniecības pārtikas ražošanu, pārtikas pārstrādi un uzturu. Tas ir svarīgi, lai noteiktu, kā virzīties uz kopēju un visaptverošu ES pārtikas politiku; vajadzētu darīt pieejamus piemērotus instrumentus, lai nodrošinātu politikas pasākumu efektīvu īstenošanu;

28. uzsver, ka ir vajadzīga standartizēta metodoloģija datu vākšanai un ziņošanai par pārtikas produktu ietekmi uz vidi, tostarp pārtikas izšķērdēšanu, lai nodrošinātu datu salīdzināmību starp dalībvalstīm un veicinātu ar pārtikas produktiem vai uzturu saistīto vides un sociālo izmaksu ekonomisko novērtēšanu;

29. uzsver, ka ir svarīgi veicināt labas prakses apmaiņu, dalīties ar datiem par pārtikas ietekmi uz vidi, un pārredzamāk un pieejamāk sniegt informāciju visai pārtikas ķēdei, tostarp patērētājiem. Labas prakses izmantošana un pamatnostādnes ir svarīgas, lai veicinātu atbilstošu ilgtspējīgu pasākumu pieņemšanu, vietējās administrācijas nodrošinot ar pietiekamu informāciju šādu programmu īstenošanai;

30. uzsver nepieciešamību uzlabot pārtikas marķējuma pārredzamību, ietverot salīdzināmu informāciju par pārtikas ietekmi uz vidi. Jāatzīst, ka pašreizējā marķējuma sniegtā informācija par enerģētisko vērtību un uzturvielu saturu nav pietiekama, lai risinātu pārtikas un veselības sarežģītās attiecības, un pašreizējā marķējumā pilnībā trūkst informācijas par pārtikas produktu ietekmi uz vidi. Lai gan vairums patērētāju zina, ka viņu izvēlei ir noteikta ietekme uz vidi, uz marķējuma nav pieejama informācija, kas patērētājiem palīdzētu veikt ilgtspējīgu izvēli. Komiteja uzskata, ka marķējumam jābūt skaidram un jēgpilnam, bet tam nevajadzētu būt pārāk sarežģītam un pārtikas ražotājus apgrūtinotam;

31. aicina Komisiju veikt pasākumus ar mērķi palielināt uzraudzību un kontroli pārtikas nozarē. Tas ļautu atbalstīt kvalitatīvu pārtiku un novērst negodīgu konkurenci, tādējādi palielinot produktu uzticamību un patērētāju uzticēšanos;

“Zaļa” publiskā iepirkuma pamatnostādnes

32. uzsver, ka publiskais iepirkums, kas veido aptuveni 14 % no ES IKP, ir potenciāli spēcīga svira, lai nodrošinātu apgādi ar ilgtspējīgāku pārtiku (vietējo un bioloģisko), izmantojot publiskā sektora līgumus par ēdināšanu skolu un slimnīcu ēdnīcās. Šie piemēri var nostiprināt saikni starp laukiem un pilsētām, uz ko norādīts *Habitat III* konferences jaunajā pilsētprogrammā (NUA);

33. aicina Eiropas Komisiju precizēt spēkā esošos ierobežojumus publiskā iepirkuma noteikumos, lai piemērotu ilgtspējas kritērijus. ES konkurences tiesību akti aizliedz publiskā iepirkuma līgumos specifiski norādīt teritoriālos produktus (piemēram, vietējo pārtiku);

Daudzlīmeņu pārvaldības pieeja, kas saistīta ar ilgtspējīgas ES pārtikas politikas konceptu

34. atbalsta, ka plānošanas procesu veikšanai vietējā līmenī izveido vietējās pārtikas padomes, kas aptver tādas darbības kā pasākumi saiknes izveidošanai starp ražotājiem un patērētājiem, tādu pārtikas trūkuma zonu un vietu noteikšana, kur izvietot jaunus tirgus reģionālā līmenī, un, galvenokārt, nodrošināt, ka sabiedrība pauž viedokli politikas izstrādē;

35. vērš uzmanību uz to, ka stratēģiskā plānošana reģionālā un vietējā līmenī ir būtiska, lai samazinātu pārtikas ražošanas sistēmas kopējo ietekmi uz vidi. No ražošanas perspektīvas bieži ir tā, ka pakalpojumi (tehniskie, kredīti, izejvielas, resursi) nav pieejami tādā pašā mērā, ja ražotājus pilsētu un piepilsētu teritorijās salīdzina ar lauku teritorijās esošajiem ražotājiem;

36. uzsver nepieciešamību piešķirt vietējām un reģionālajām pašvaldībām pilnvaras uzsākt un pārvaldīt konkrētus vides aizsardzības pasākumus un tām atļaut ieviest teritoriālos nolīgumus, kas parakstīti kopā ar lauksaimniekiem vai viņu pārstāvjiem⁽⁷⁾;

37. uzskata, ka augšupēja politikas pieeja pārtikas ilgtspējas jomā pirmkārt un galvenokārt būtu jānodrošina, veidojot spēcīgas partnerības vietējās attīstības veicināšanai un iesaistot vietējās (reģionu un pilsētu) pašvaldības⁽⁸⁾, arī saskaņā ar jauno pilsētvides attīstības programmu⁽⁹⁾;

38. iesaka vairāk atbalstīt tādas pilsētu iniciatīvas kā, piemēram, "Milānas pilsētas pakts par pārtikas politiku" (*Milan Urban Food Policy Pact*), ko pieņēma pasākumā *Expo 2015 "Paēdināt planētu. Enerģija dzīvei"* (*Feeding the planet. Energy for Life*), kurš Milānā notika, lai veicinātu godīgas, ilgtspējīgas un noturīgas pārtikas sistēmas.

Briselē, 2017. gada 22. martā

Eiropas Reģionu komitejas
priekšsēdētājs

Markku MARKKULA

⁽⁷⁾ Priekšlikumi tiesību aktiem par kopējās lauksaimniecības politikas un lauku attīstības politikas reformu pēc 2013. gada (CdR 65/2012).

⁽⁸⁾ Perspektīvas atzinums par tematu "Vietējā lauksaimniecība un pārtikas ražošana", CdR 341/2010 rev.

⁽⁹⁾ NUA: *Habitat III* konferences noslēguma dokuments.